

ACC. N:R M. 15398: 1-12.

Landskap: Småland

Upptecknare: L. Th. Pettersson, ^{lantbr.} Ljungsjö

Härad: Konga

Berättare: Anna Pettersson, "

Socken: Ljunder

Berättarens yrke:

Uppteckningsår: 1961

Född år 1884 i Ljunder

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

x även uppt. av
berättare;
född 1876 i
Ljunder

Textilierna i hemmet. s. 1-12.

M. No. 163.

28/2-61

Sugående mattor, var trasmattan allmän på 1880-talets slett.
 Användningen hade börjat på 1880-talet och den gick spridningen
 av denna mest av bara farten, som man brukade uttrycka sig.
 Materialet till trasmattan fanns i hemmet av utlagda kläder. Dessa kläder
 (färdkläder) ^{färdkläder} varo färggröna och det blev vackra mönster på mattorna. Väst-
 och "påsafärg" stodo också till buds då det gälde, att komponera
 en mattväv på bästa sätt. I allmogehemmen, det var ju det över-
 vägande antalet hem då, lägo mattorna utlagda i alla rummen
 utom i köken, där det jemt var stök och vid matbordet satt i bland
 upp till 10 ar personer. På lördagskvällen var man skurit golvet
 i köket ^{och} lades särskilt på sommaren, en eller två samattor till
 prydnad och det blev nästan högtidligt på mållan och över
 söndagen. Trasmattan blev en mycket stor artikel på Sigfrids-
 mässa ^{den} i februari. Härna såluföres trasmattor där, men i
 liten omfattning. Min hustru hade tidigt, som ung flicka lärt
 sig i sitt föräldrakam och vävde, sedan som gift ärligen
 bland annan vävrad mattor, så att här är uppjö och i lagor.
 Fyra hvar ha utrustats och en färdvatten därtill. Då och då

har någon värmna i stad eller på landet fått en matta.
 Det ligger f.ö. vägigt flugigt över hela denna överflödande
 produktion, såmunda lär i denna trakt av Småland
 Skarpölet i vårt 1910 reflexgda ^{var mycket} lilla trädskott, av kvistfria
 sanna grasplanter, men omöjliga att ^{skära} behålla i längden med
 den utveckling som skett. 1920 beställdes 2 st. heltäckande
 ylle mattor i trevliga mönster och färger, en i lager en i bruk rum.
 Bra i behåll, man säger att de är uteslittiga.

1945 användes ~~två~~ jag två heltäckande mattor.
 Två mattor i bomull. Hopsydd 3.75 x 4.00 i vit reya, med 15
 centimeter breda ränder, gul rand, den andra rödbrun.
 Reyan naturligtvis i kutor och som nämnts 15 centimeter bred.
 Det svarta och vita inslaget hopskängt, så att mattan är
 flammig. Något urenligt men lika bra som ny, nu
 i lager, värmaden i munkabutte. Kongressmattan och
 stramatymattorna voro de första jag använde i Sjögosjö
 alltså på 1909 och 1910 talen Nygghälsogårdar 1916. 15
 Den var värd i munkabutte i vit och röd färg.

Nu följde under ären många slags gardiner, alla
 gamla som nya, långgardiner med tvärkappor.
 Grönsandiga, ränderna på längden, med brett inslag.
 Etamimgardin, som broderades i blått i fint mönster.
 Nolsöm. Helrod gardin i insenkabälte med uggult
 ritxiagram, som inslag, mycket vackert tyckte alla och jag
 också. Vände riktig garn med lika bredd mellan varje ruta,
 färgen vit. Vände vit gardin med vit varp och gult
 ör med tre centimeters mellan varje ruta, inslag med
 klunstråd. Fällan var smal och de svarvade
 upphängningskäpparna voro smala och försedda med
 knoppar i ändarna. Gardinkäppen hängdes i femteroten
 inslagna utmed fönsterkarmen. Dessa gardinkäpparna
 fick vika för metallkäppar. Metallkäpparna voro ej
 vackrare just, men krängligare. Indringen skedd till
 1945. Kasnichor hade vi aldrig, men har ju varit i
 bruk den.

Draperies voro ej vanliga här förrän framme i 1910 t.
eller något senare. Kanske det är möjligt, att det första
draperi jag såg använde 1914, var det första här i bygden.

Varpen till detta draperi var linnegarn, med grönt inslag
yllgarn till inslag. Upphängdes på dörrarne mellan för-
manstet och salen till prydnad.

Användo 1917 draperi i Smålandsvärn, varp av västfärjat ylle-
garn. Öu obblekt linnegarn i blått och rött.

Angående bonaderna så kommo de i bruk samtidigt
med draperierna och man är nu färdiga med båda.
De ligga väl gömda i någon låda, i väntan att åter få komma
till heders. De såvänder, dels inköptes färdigknöslor från
Handarbetets vännen i Stockholm eller från tapetseri affärer,
som tillkommit vid stationen, nu också kallat tättorten.

Bonaderna broderades mycket vackert.

Tidigare än ovanstående tidpunkt var det inte vanligt,
att man i religiöst intresserade hem hade bonader broderade
med något påskert bibelspråk. Dessas och motiv voro rätt

vanliga. Uppmaningen: Lyssna till den grannas sanning
vid vars rot ditt bo är fäst. In flera vackra uppsatser
på vägen annan donad vore rätt vanliga.

Olycksrycke efterträdde och senare köttomskant som nu
så sammengon utkon för beattföreningens taulor, häntade.
Sedan vadduken tillkom har duk på bordet och kyrkans
Stor servett i vardagslag. Följst duk är mest praktiska
och vanligaste. Plastduken tränges fram.

Det var ej vanligt med duk när jag var barn. Kom
det främmande, eller om man väntade någon, lade
man på någon enkelare duk ej heltäckande.

Som det var stora bord (slagbord med ena halvan
uppslaggen) lag duker i hörnvis. Servetten var ovalig,
men vid s. k. fint främmande, tog man fram fin vit
servett. Märkt med stämpel t. o. m. med husmoders
hula namn, eller hlot med initialerna, nu broderat.

Pappersvetten är cirka 25. arig här. Dukar vid kalas
vossan finaste ^{challott} lullunc och det gick åt många dukar

vid julkalasen, samt synnerligen vid vid begravningarna,
 då alla i släkten, hur stor den än var, skulle komma, här till alla
 byborna, fattiga som rika. Man satt vid långa dukade bord, och
 dekorerade blänkto och visade huseclan husemodern hade det,
 även i deskväg. Löpare, dukar och lypsdukar komo ej förrän in
 i 1900-t. Stora dukar i valdrätt lägo alltid i vardagslag på deston,
 mindre ^{dukar} på de små, samt löpare och lypsdukar, såväl på
 målat som på lerat hussgravid. Den virkade duken, långt under
 lagd (1930) fanns i väster varje bergat hem och tas nu fram
 igen. Silverkast ^{nu} öska, vilket man kan konstatera i T. H.
 När jag började minnas i mitt föräldrars hem här i Jönköping,
 och jag minnes sen 80 år tillbaka hade vi en praktsoffa på
 ett av de två fönstren, nämligen på "skullen" = med västen.
 Den ville vi som små gerna sitta i även om det fanns främmande
 närvarande, men det fick man ju ej. Den var släpad med
 lagel och förmodligen var den klädd i skinn. Den var inköpt
 på någon auktion efter den fattiga och deklinerande kenapadehu-
 ar vilken det fanns så många i socknen. Hade frågan öska

gäلتt rellgardiner, hade jag ^{köpt} totalt om, att min far köpte tre rell-
gar dinor på auktionen efter en posten. Dessa rellgardiner
beundrade även yngige ^{och jag} bror varje kväll, efter, att de med ett
vett bevar ^{gjordes} rellats. I bland hoppade svoret ut reellen, men
opp och var kommo de i alla fall reuder många år. Vår beundran
gällde de påmalade torn, riddersman, väl också jungfrur,
som varje kväll brädde fram på rellgardinen. Rellgardinerna
överlevde till 1910 t. i en trång garderob.

Den första klädda soffan jag inköpte var av björk och år-
tal 1898. Tillverkaren var en serickare i grannskapet,
som sedan blev stor i branschen i Gothenab.

Sedermera eller 1913 hade vi en fämsnickare, som här på gården
tillverkade ^{de} soffor och lästolar i massiv ek, samt andra
möbler i ek och björk. Soffan och lästolarna stoppades med
kvallsprint boklädnaden var pyramid.

Den väggfasta sängen var en bänkningen när jag höjande
 minnas på 1880-talet. Det var en bra och bekväm säng utan bak-
 stam, med två fasta gyltar. Den ^{den} ena anskende för att det end-
 varas, om man kunde sätta ^{sängen} mit vägg i ett hörn. Framstam-
 var två bräder hög, på bestanta ben. Den säng jag såg var en kån-
 fura kanske mer än sekulgemmal och trotsat ^{lände} ännu ett sekel i bruk.
 Den står i vårt hembesöksmuseum och tar sig prydlig ut.
 Dragsängen med ett utdrag, sängstolen mycket bred och
 med två utdrag och den smala soffan de båda sistnämnda
 med lock av trä överlände till 1910-talet i de flesta gårdarna.
~~Var~~ Alla sängtyperna hade ^{hät} botten av trä. I den vägg-
 fasta sängen låg man på länghalm. Över halmen låg först ett
 brastäcke ^{överst} nedvänt för att hålla halmen i styr, sedan kom någ-
 lakanet. I dragsängen låg först en madrass med långt
 skuren ~~ett~~ hackelse. Över denna madrass låg en
 annan tylik stoppad med stoppell = med hackade och
 bepkata trasor/lump. På många ställen bestod överorna =
 drassen av fjäder, fjäderstolten var ^{fjäder} mannet. Själlas bergna

hem fanns det många "fjäderbolstrar". På många ställen byggdes
 sådana för jänneben. Sittelhärb och tagelmadresserna var
 också i bruk, men jag vet, att i sjäfa hem möjde man
 sig med hackelsmadressen, som man låg illa på.
 De finitint bootsa var de dock vid 1910 talots slott.

Sedan ¹⁹³⁰ ~~talots slott~~ ligger vi på tagelmadresser.

Böörmananna är sängtyp som här kallas imperialsängen.

Om det är rätta namnet vet jag ej. 1884 eller 85. tillverkade
~~en~~ en finsnickare en sådan, samt många andra möbler i mitt ^{föräldh}
 somna för antika och lite fina och välbevarade som då
 de var nya. Nu 1960 med anledning av husets fullständiga
 renovering, oinpolerade eller bonade.

Imperialsängen tillverksades i massiv massarbjörk.

Palastammen var temligen hög och väl formad, fram-
 stammen lite lägre den också i samma vackra form.

Boten av kaurfuru. Sängen var bred och har två utdrag.

Den stod alltid uppbäddad med fjäderbolstrar och fina
 vaddtäcken täckt med ett konstrikt virkat överkast.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

och användes aldrig utan när det kom främmande, men
 det kom det ofta ^{sällan} i mina föräldrars tid och har så
 fortsatt. I tjugoårs-tid, kanske inom, har den ställt i lagens
 fullbårdad med fjäderballstror och fullar nästan upp till
 taket. Det är sedan om ^{en} sådan pröbet säng. Keddor och dyner
 var fylldes med stopp ^{eller} och fjäder. Tuvuden var hettor es
 svårt stopp. Nyare sängutrustning anskaffades i mitt
 hem vid 1890 talets skit och fullständigades då min
 hustru flästade hit 1908. I boet medförde min hustru
 två imperialsängar i enklare stil och material, vilka varken
 min hustru eller jag voro belätna med, men tog osamt
 för att ej bära givarna. Skildes från sängarna sedan saknat
 på 1920 talets början och lägo i en dubbelstomman vid halvt
 december, men denna tog för stort utrymme och det ^{var} svårt
 att ställa ut fl. olägenheter. Köpte då modern sängkammare
 med hög stäl fjädermadrass, anem denna har fått
 vika och står i min egandes sömnarbostad. Vi har också
 en villa nära intill där vi placera omväglöliga möbler.

efter att ha restaurerat dem och våra sommargäster
 trivs bra några månader i dem. Nu 1960 ha vi i Uppsång
 kammarmöbel i björk, som vi saven gått i om i nio åldern
 försäporna äro för svåra sågong gås. ^{dosga}
 ser ~~det~~ just nu i dag den 23 Februari 1961 när jag skriver, holligen
 lite vimsiga och ofullständig uppgifter, att jag nigon tid
 logat under ett smyggt och vackert vaddtäcke och har
 en röd filt med svarta ränder inom räckhåll om så be-
 höves. Min lustre slumrar sedan ett par månader
 bredvid under själva bredtacket med var av blå satin.
 Hon har beslutat säga hon, att hon ^{skall} blita på det. Röd filt
 hör också till hennes utsättning. Täcket kostade berättar hon
 7.50 i sömlön och det var anno 1908. Då jag kommit så
 mycket på sidan om vad jag skulle skriva, så kan jag berätta,
 att storsiddaren Israel Pettersson, som turnerade i leynorden,
 var i gården ^{olig} stribade täcke, då jag var liten. Någon skämtsam
 upplagd person, hade gott honom ökenamnet Stickenan och vi
 smällingar hade aldrig hört något annat namn. Någon av

Skänker vaddtäcket för smc b. k. 11

Landskap: Småland Upptecknare: G. Pettersson, Tjugosjö
 Härad: Konga Berättare: Anna Pettersson, "
 Socken: Ljuder Berättarens yrke:
 Uppteckningsår: 1961 Född år 1884 i Ljuder

188
 12
 oss frågade under dagens brädska fabro Stäckman om vägat vad det
 nu var. Stäck. stöck i kullvitt skenk den vägat kolerisk skraddaren.
 Men kunde inte begripa varför skraddaren var så tropsen den dag.
 Kan du jag ligger under detta täcke nu. till omlyfte?

Detta vad jag nu skrivit vid sidan av saken kan väl klippas bort
 Men lite vidare av de sakliga uppgifter jag möjligen kunnat komma.
 Sängarna i gamla tiden, åtminstone i mitt och hustruens försältra-
 stoda högt uppbyggda ämn i vardagslag med något enkelare överkast.
 Söndag och helgdagar och de många kolerna med finare ofta komt
 rikt virkade saker. Sofan och sängstolen var det ej så stora
 med hem det var under lockst av trä.